

Надія Кіш,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

<https://orcid.org/0000-0002-6950-988X>

м. Ужгород, Україна

Олександра Канюк,

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри іноземних мов,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

<https://orcid.org/0000-0002-2396-2988>

м. Ужгород, Україна

Управління навчально-пізнавальною діяльністю майбутніх фахівців іншомовного спілкування

Managing the learning and cognitive activity of future specialists in foreign language communication

Анотація. *Формування культури іншомовного спілкування у майбутніх фахівців передбачає засвоєння професійних і культурологічних аспектів комунікації, що в свою чергу охоплює комунікативні установки (або потребно-мотиваційну сферу), знання про прийоми, механізми, форми і методи іншомовного спілкування та вміння застосовувати знання у конкретній ситуації, із врахуванням специфіки предметної галузі. Управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів у процесі навчання іноземній мові за адаптивною схемою навчання є складним процесом, але дуже ефективний та охоплює три цикли: інформаційний, підготовчий та комунікативний. Кожний з цих циклів включає ввід інформації, її обробку і контроль результатів. Складники інформаційно-змістового компоненту управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів іншомовного спілкування надають майбутнім фахівцям багато можливостей для самостійного вивчення, підвищення рівня володіння іноземною мовою та розвитку навичок міжкультурного спілкування. Управління навчально-пізнавальною діяльністю студента в процесі навчання іноземній мові – це комплекс заходів та стратегій, спрямованих на організацію та контроль навчального процесу з метою досягнення максимального результату в опануванні іноземної мови. Цей підхід включає ряд чинників (планування, самомоніторинг, мотивація, різноманітність методів, активна участь, постійний зворотний зв'язок, використання ресурсів), які сприяють ефективному та систематичному навчанню. Ефективне управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів, яке забезпечується також організацією самостійної*

роботи студентів у сфері іношомовного спілкування, має ключове значення для того, щоб майбутні фахівці мали можливість бути дослідченими та впевнено користувачами мови в сучасному глобалізованому світі.

Ключові слова: іноземна мова, іношомовне спілкування, управління навчально-пізнавальною діяльністю, підходи управління навчально-пізнавальною діяльністю, інформаційно-змістовий компонент управління навчально-пізнавальною діяльністю, майбутні фахівці.

Summary. Formation of a culture of foreign language communication in future specialists involves mastering professional and cultural aspects of communication, which in turn covers communication attitudes (or the need-motivational sphere), knowledge of techniques, mechanisms, forms and methods of foreign language communication and the ability to apply knowledge in a specific situation, taking into account the specifics of the subject area. Management of students' learning and cognitive activity in the process of teaching a foreign language according to the adaptive teaching scheme is a complex process, but it is very effective and covers three cycles: informational, preparatory and communicative. Each of these cycles includes information input, processing, and control of results. The components of information and content component of managing the learning and cognitive activity of students of foreign language communication provide future specialists with many opportunities for self-study, improving their foreign language proficiency and developing intercultural communication skills. Management of a student's learning and cognitive activity in the process of learning a foreign language is a set of measures and strategies aimed at organizing and controlling the learning process to achieve maximum results in mastering a foreign language. This approach includes several factors (planning, self-monitoring, motivation, variety of methods, active participation, constant feedback, and use of resources) that contribute to effective and systematic learning. Effective management of students' learning and cognitive activities, which is also ensured by the organization of students' independent work in the field of foreign language communication, is key to ensuring that future professionals have the opportunity to be experienced and confident language users in today's globalized world.

Key words: foreign language, foreign language communication, management of the educational and cognitive activity, approaches to the management of the educational and cognitive activity, information and content component of management of the educational and cognitive activity, future specialists.

Вступ. Іношомовне спілкування є складним і багатограним процесом, який вимагає ретельного планування, реалізації та оцінювання. Успішна інтеграція різноманітних стратегій, технік і підходів до навчання та викладання, а також розвиток навичок критичного мислення та самостійності мають важливе значення для підвищення рівня володіння іноземною мовою та комунікативної компетентності майбутніх фахівців.

Іношомовне спілкування розглядається не тільки як вміння подавати інформацію структурою та формами іноземної мови, а й як процес обміну інформацією, у ході якого досягаються певні цілі і завдання, що об'єднані єдиною стратегією взаємодії, взаєморозуміння та

співробітництва. Особливість спілкування іноземною мовою полягає в тому, що воно неможливе без знання ментальних особливостей, норм етикетної поведінки та мовленнєвого етикету носіїв мови, без уміння правильного їх розшифрування й успішного відтворення [3].

Вітчизняна дослідниця Л. П. Гапоненко, розкриваючи сутність готовності до іншомовного спілкування відмічає, що якщо освітня і дослідницька функції іноземної мови з більшим чи меншим успіхом реалізуються, то культурний і комунікативний аспекти залишаються поза увагою дослідників. Тому при формуванні готовності студентів до іншомовного спілкування важливо створити в них уявлення про іноземну мову як наймогутніше суспільне знаряддя, що перетворює людство в етнос, зміцнює націю через збереження і передавання традицій, культури, суспільної самосвідомості громадян певної країни [1].

Крім того, створення сприятливого навчального середовища, що сприяє розширенню можливостей, у поєднанні з ефективними механізмами зворотного зв'язку та постійною практикою оцінювання може значно сприяти загальному успіху іншомовної освіти. Зрештою, *ефективне управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів у сфері іншомовного спілкування має ключове значення для того, щоб майбутні фахівці мали можливість бути досвідченими та впевненими користувачами мови в сучасному глобалізованому світі.*

Методологія та методи дослідження. Теоретико-методичною основою навчання орієнтованого іншомовного спілкування стали праці: загально дидактичні й методичні положення викладання іноземних мов (Вишневський О. І., С. Ю. Ніколаєва, Л. С. Панова); педагогічні аспекти іншомовної діяльності особистості в нових умовах освітнього процесу (О. Б. Бігіч, Л. І. Морська, С. Ю. Ніколаєва, О. Б. Тарнопольський); навчання студентів професійно орієнтованого іншомовного спілкування (Ю. О. Бардашевська, О. Б. Тарнопольський); формування комунікативних умінь (Л. І. Морська, С. Ю. Ніколаєва, І. В. Секрет); навчання діалогічного мовлення (В. Л. Скалкін); навчання професійно орієнтованого іншомовного читання (Г. В. Баранова); навчання професійно орієнтованого іншомовного спілкування фахівців технічного профілю (Я. В. Булахова, І. В. Вяхк, І. В. Секрет, Н. А. Сура, М. Г. Прадівляний); формування готовності до іншомовного спілкування (Л. П. Гапоненко, Н. В. Логутіна) та ін.

Використані **методи дослідження:** *теоретичні:* теоретичний аналіз наукової літератури, навчальних програм з метою з'ясування стану досліджуваної проблеми; узагальнення освітніх концепцій, технологій; аналіз, систематизація, класифікація, порівняння теоретичних і дослідних даних; *прогностичні:* моделювання – для створення комунікативних ситуацій, наближених до реальної іншомовної

професійної комунікації; *емпіричні*: діагностичні бесіда, спостереження, тестування тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. *Управління навчально-пізнавальною діяльністю студента* в процесі вивчення іноземної мови – це комплекс заходів та стратегій, спрямованих на організацію та контроль навчального процесу з метою досягнення максимального результату в опануванні іноземної мови. Цей підхід включає ряд *чинників*, які сприяють ефективному та систематичному навчанню:

Планування: Розробка чіткого плану навчальних заходів, які включають в себе кількість годин на навчання, розподіл часу на різні аспекти мови (граматика, лексика, мовлення), а також визначення конкретних цілей та завдань.

Самомоніторинг: Студент повинен вміти самостійно оцінювати свій прогрес у вивченні мови, виявляти слабкі та сильні сторони, а також коригувати свою навчальну стратегію відповідно до потреб.

Мотивація: Розвиток внутрішньої мотивації студента, що стимулює його до активної участі в навчальному процесі та досягнення результатів.

Різноманітність методів: Використання різноманітних методів та підходів до вивчення мови (аудіальний, візуальний, кінестетичний), що враховують індивідуальні особливості студента.

Активна участь: Студент повинен активно взаємодіяти з мовним матеріалом, виконувати вправи, спілкуватися на мові між собою та з викладачем, використовувати мову у різних ситуаціях.

Постійний зворотний зв'язок: Забезпечення постійного зворотного зв'язку між студентом та викладачем, а також врахування рекомендацій та порад під час оцінювання навчальних досягнень.

Ефективне використання ресурсів: Використання різноманітних навчальних ресурсів (підручники, відеоуроки, аудіоматеріали, мобільні додатки тощо), які допомагають розширити знання та вміння студента.

Ці підходи управління навчально-пізнавальною діяльністю студента опанування іноземної мови спрямовані на максимальне залучення майбутнього фахівця до процесу навчання та досягнення ним успіху у відповідній сфері.

Керівництво навчально-пізнавальною діяльністю студентів відіграє вирішальну роль у процесі вивчення іноземної мови. Щоб оптимізувати процес навчання та покращити засвоєння мови, необхідно, на нашу думку, впровадити *адаптивну схему навчання*, управління якої складається із трьох циклів: *інформаційного, підготовчого, комунікативного*, кожний з яких охоплює ввід інформації, її обробку і контроль результатів.

Отже, ці цикли охоплюють різні етапи вивчення мови, від отримання основної інформації до практики та застосування мовних навичок у сценаріях реального спілкування. Включаючи ці цикли в навчальний процес, викладачі можуть ефективно підтримувати та контролювати прогрес студентів, адаптувати навчання до індивідуальних потреб і створювати більш динамічне та привабливе навчальне середовище.

В інформаційному циклі вводиться і закріплюється інформація про мову (особливості вимови: звуковий код; написання: графічний код; словотворення: структурний код; лексика).

У підготовчому циклі виконуються вправи, що готують до конкретних видів мовної діяльності.

Комунікативний цикл призначений для реалізації на практиці різних видів комунікативної діяльності в процесі спілкування іноземною мовою.

Кожний цикл взаємодіє з іншими, утворюючи замкнутий навчальний процес, де студент поступово засвоює мову, розвиває свої навички та досягає успіху у вивченні. Така адаптивна схема навчання дозволяє враховувати індивідуальні потреби та характеристики кожного студента, забезпечуючи оптимальний результат, а впроваджуючи таку схему навчання, викладачі можуть адаптувати навчання відповідно до індивідуальних потреб студента та оптимізувати результати вивчення мови. Адаптивне навчання у навчанні іноземних мов, таким чином, може сприяти персоналізованому досвіду навчання, що підвищує залученість і мотивацію студентів [2].

Розглянемо **інформаційно-змістовий компонент** як важливий складник управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів іношомовного спілкування, що охоплює різноманітні ресурси та матеріали, які допомагають студентам не тільки ефективно засвоювати, але й вдосконалювати свої знання та мовні навички в таких ключових складниках як **фонетика, орфографія, лінгвістика, лексика та комунікація**.

Рис. 1. Складники інформаційно-змістового компонента управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів іношомовного спілкування

Інформаційно-змістовий компонент управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів іншомовного спілкування з **фонетики** включає в себе різноманітні ресурси та матеріали, спрямовані на розвиток аудіювання, вимови та розуміння звуків мови та охоплює кілька ключових аспектів:

Фонетичні таблиці та діаграми: Матеріали, що відображають звуки мови та їхні символи в міжнародній фонетичній абетці (МФА), допомагаючи студентам розуміти та правильно вимовляти звуки мови.

Аудіоматеріали для тренування вимови: Аудіоуроки, відеоуроки або аудіозаписи, що містять приклади вимови окремих фонем та фраз, допомагають студентам навчитися правильно вимовляти слова та фрази.

Фонетичні вправи: Завдання та вправи, спрямовані на розвиток фонетичних навичок, такі як розпізнавання звуків мови, відтворення звуків за зразком та коригування власної вимови.

Матеріали для аудіювання: Для розвитку навичок аудіювання та розуміння мовлення носіїв мови можна використовувати аудіотексти або відеоматеріали, що містять автентичні мовні зразки.

Електронні ресурси та інтерактивні програми: Онлайн-ресурси, що містять інтерактивні фонетичні вправи, відео– та аудіоматеріали, тести та ігри для підвищення рівня мовної вимови та аудіювання.

Матеріали для самостійного вивчення фонетики: Підручники, навчальні посібники, книги та веб-ресурси з теорією фонетики та практичними вправами для самостійного вивчення студентами.

Розглянемо деякі основні аспекти інформаційно-змістового компоненту управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів іншомовного спілкування з *орфографії*, який включає низку ресурсів та матеріалів, спрямованих на вивчення правил правопису та вдосконалення писемних навичок студентів:

Правила орфографії: Посібники та матеріали, які містять огляд основних правил правопису, правила розділового знаку, використання великої та малої літери тощо.

Вправи на правопис: Завдання, які допомагають студентам закріпити правила орфографії та навчитися застосовувати їх на практиці.

Навчальні практикуми з коректури: Матеріали, які містять тексти з помилками в орфографії та пунктуації, призначені для вдосконалення навичок редагування текстів.

Електронні словники та ресурси: Онлайн-словники та інші електронні ресурси, які надають можливість студентам перевіряти правильність написання слів та знайти відповідність між словами і визначеннями.

Матеріали для самостійного вивчення: Книги, відеоуроки, аудіо-записи та інші навчальні ресурси для самостійного поглиблення своїх знань з орфографії та розвитку навичок правильного письма.

Онлайн-інструменти для перевірки правопису: Сучасні програми та веб-сервіси, які автоматично перевіряють правопис тексту та надають рекомендації щодо його виправлення.

Лінгвістичний інформаційно-змістовий компонент управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів іншомовного спілкування охоплює різноманітні ресурси та матеріали, які сприяють розумінню функціонування мови як лінгвістичної та комунікативної системи, ключовими аспектами якої є:

Підручники та навчальні посібники з лінгвістики: Матеріали для вивчення основних лінгвістичних теорій та концепцій, таких як фонетика, морфологія, синтаксис, семантика та прагматика.

Наукові статті та посібники з лінгвістики: Доступ до актуальних досліджень та теорій у галузі лінгвістики для поглибленого вивчення конкретних аспектів мови та комунікації.

Електронні ресурси та бази даних: Веб-сайти, онлайн-бібліотеки та бази даних, які містять інформацію про різні аспекти лінгвістики, включаючи тексти, статті, відео та аудіозаписи.

Матеріали для вивчення мовного аналізу: Вправи та завдання для аналізу мовних структур, розпізнавання морфологічних та синтаксичних конструкцій, розуміння семантики та прагматики.

Матеріали з прикладної лінгвістики: Ресурси, що допомагають застосовувати лінгвістичні знання у практичних сферах, таких як вивчення іноземних мов, переклад, мовний аналіз текстів тощо.

Відео та аудіоматеріали з лекціями та семінарами з лінгвістики: Онлайн-курси, вебінари, лекції та інші відео- та аудіоматеріали, що надають доступ до викладання визначних фахівців у галузі лінгвістики.

Інформаційно-змістовий компонент управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів іншомовного спілкування з **лексики** включає в себе різноманітні ресурси та матеріали, спрямовані на розширення словникового запасу та вдосконалення лексичних навичок студентів. Розглянемо основні аспекти відповідного компоненту:

Словники та глосарії: Призначені для вивчення та закріплення нових слів та виразів. Можуть включати загальні словники, тематичні та словники за рівнем складності тощо.

Тематичні матеріали: Матеріали, орієнтовані на певні теми або галузі знань, які допомагають студентам розширити свій словниковий запас у конкретних сферах, таких як медицина, бізнес, наука, інженерія тощо.

Контекстні вправи: Включають вправи, які допомагають студентам засвоїти нові слова шляхом їх використання у різних контекстах, реченнях або текстах.

Відео та аудіо матеріали: Мультимедійні ресурси, які демонструють вживання нових слів та виразів у реальних життєвих ситуаціях, щоб допомогти студентам краще їх зрозуміти та запам'ятати.

Ігрові підходи: Включають в себе ігри, кросворди, словники тощо, що робить процес вивчення лексики більш цікавим та захоплюючим.

Аутентичні матеріали: Матеріали, які містять тексти, відео, аудіозаписи тощо, створені носіями мови, щоб допомогти студентам навчитися застосовувати реальне вживання слів та виразів.

Комунікаційний інформаційно-змістовий компонент управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів іншомовного спілкування спрямований на розвиток комунікативної компетентності іноземною мовою, головними аспектами якого є:

Практичні матеріали для мовленнєвої практики: Аудіо- та відеоматеріали, діалоги, рольові ігри та ситуації, які допоможуть студентам покращити мовленнєві навички.

Матеріали для розвитку навичок аудіювання: Аудіозаписи, відеоуроки та інші матеріали для розвитку навичок аудіювання.

Вправи з письма та читання: Тексти для читання, письмові завдання та вправи для розвитку навичок письма та розуміння писемного мовлення.

Матеріали для розширення лексичного запасу: Словники, глосарії, фразеологічні одиниці, вправи та завдання для поповнення та використання його у комунікації.

Матеріали з міжкультурної комунікації: Інформація про культурні особливості та звичаї країни, мова якої вивчається, з метою розвитку навичок міжкультурної комунікації.

Інтерактивні матеріали та ігри для комунікативного навчання: Веб-сайти, мобільні додатки, онлайн-ігри та інші інтерактивні ресурси для вивчення мови та розвитку комунікативних навичок.

Висновки з дослідження. Підсумовуючи, можна зазначити, що управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів у процесі вивчення іноземної мови за адаптивною схемою навчання, що включає три цикли, виявилось дуже ефективним. *Інформаційний* цикл надає студентам необхідні базові знання та розуміння мови, *підготовчий* цикл допомагає їм сформувати необхідні навички та стратегії для оволодіння мовою, а *комунікативний* – дозволяє їм активно брати участь у використанні та застосуванні мови. Дотримуючись цього структурованого підходу, викладачі можуть створити комплексний навчальний підхід, який задовольняє різноманітні потреби

та здібності студентів, що зрештою може спонукати до покращення володіння мовою та когнітивного розвитку.

Таким чином, розглянуті нами **складники інформаційно-змістового компоненту** (фонетика, орфографія, лінгвістика, лексика та комунікація) надають студентам широкий спектр можливостей для самостійного вивчення, підвищення рівня володіння іноземною мовою та розвитку навичок міжкультурного спілкування, а різноманітні ресурси та матеріали допомагають майбутнім фахівцям:

- ефективно розвивати фонетичні навички та вдосконалювати мовленнєву вимову в процесі навчання іноземної мови;

- вивчати орфографію, вдосконалювати свої писемні навички та досягати більш високого рівня мовної компетенції в іншомовному спілкуванні;

- ефективно вивчати та розуміти різні аспекти мови та комунікації;

- застосовувати здобуті знання у практичних ситуаціях;

- успішно розширювати свій словниковий запас;

- використовувати нові слова та вирази у практичних ситуаціях іншомовного спілкування;

- розвивати навички комунікації на іноземній мові та досягати більш високого рівня володіння мовою в практичних ситуаціях спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гапоненко Л.П. Формування готовності студентів вищих педагогічних закладів до іншомовного спілкування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 “теорія і методика професійної освіти” / Лариса Петрівна Гапоненко; Криворізь. держ. Пед. ун-т. – Кривий Ріг, 2003. – 20 с.
2. Кіш Н.В. Педагогічні умови формування культури іншомовного професійного спілкування майбутніх інженерів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2015. 20 с.
3. Кіш Н.В. Професійно-етична та соціокультурна спрямованість навчання як педагогічна умова формування культури іншомовного професійного спілкування майбутніх інженерів / Н.В.Кіш // Збірник наукових праць «Педагогічні науки». – Випуск 74. – Том 1. – 2017. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2017. – С. 171–177.